ב"ה

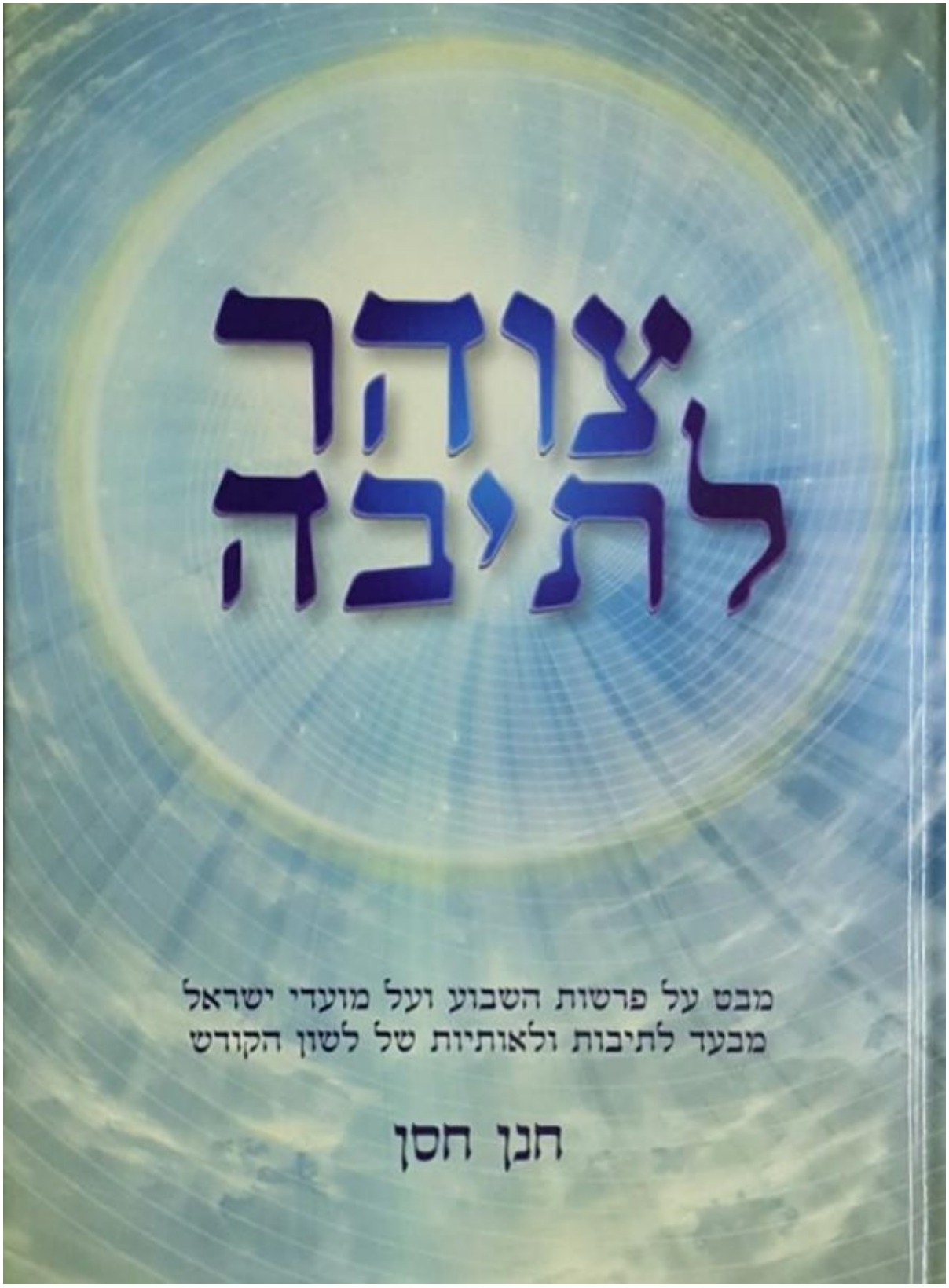

פרשת וַיִּשְׁלַח

ב"ה

בֹּהַר מַעֲשֶׂה לַמֵּבָה – וַיִּשְׁלַח

וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי...עַד אֲשֶׁר אָבֹא...שֵׂעִירָה – זה יחס חסידי, זה?!

פרשתנו פותחת בסיפור המפגש המרגש, המתרחש לאחר שלושים וארבע שנים של נתק בין יעקב ועשו. בריחתו של יעקב בשעתו, היתה בשל ההחלטה שגמלה בלב עשו: "יִקְרְבוּ יְמֵי אֵבֶל אָבִי וְאַהַרְגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי". גם המפגש ביניהם, לא נולד מגעגועיו של עשו ליעקב, ומקורו באותה שאיפה להרגו. והנה, יעקב מצליח לדכא את כוונתו הזדונית של עשו, ולחולל בו מהפך: "וַיָּרָץ **עֵשָׂו** לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ". יש כאן "שעת רצון" גדולה מאוד, של נקודה פנימית המתעוררת אצל עשו, ופתיחות ורצון טוב מצידו, עד כדי הצעה לשיתוף פעולה עם יעקב, להליכה לצידו לאורך הדרך, "נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ". עשו מוכן ללכת עם יעקב, כאשר פניו (פנימיותו) של יעקב לנגד עיניו. וכי יכול היה יעקב לצפות לתוצאה טובה מזו? לא זו בלבד שעשו אינו הורג אותו, הוא לא פוגע בו ואף אינו גוזל ממנו את רכושו. אך יתירה מזו, הוא מגלה נכונות מפתיעה ללכת עם יעקב, ולהימצא בתחום השפעתו.

לכאורה, יעקב אמור לקפוץ על המציאה, לפעול לקירובו של עשו תאומו, ולהביאו לידי לשלמות רוחנית. וראה זה פלא, כיצד מגיב יעקב? הוא נשמע כמי שמחפש תירוצים כדי להשתמט מהמצוה המזדמנת לידו, "הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עָלוֹת עָלָי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וָמֵתוּ כָּל הַצֹּאן". האם עשו, כאב לילדים, אינו יודע מניסיונו באיזה קצב הליכה הם מסוגלים לעמוד? ואם אינו יודע לרעות צאן, כיצד זה יעקב מעניק לו במתנה כבשים, עזים ושאר בהמות? כדי שלא להצטייר כמי שדוחה את ההצעה לגמרי, יעקב כמו נענה בעיקרון להצעה, אך את מימושה הוא דוחה למועד מאוחר יותר: "יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה". ויש מקום לשאול, כיצד יעקב הפיקח, אינו מנצל את הזדמנות הפז הנדירה, ונותן לה לחלוף לידו כלעומת שבאה?

כדי להשיב על השאלות הנ"ל, עלינו להכיר את פנימיותן של כל אחת מהדמויות, יעקב ועשו, וגם את המהות הפנימית של הקשר שביניהם. יעקב ועשו הם אמנם אחים תאומים, אך הם רחוקים מכל דמיון ביניהם. התורה כמו טורחת להציג בפנינו את ההבדלים החיצוניים/הגופניים שביניהם, כפי שהם באים לידי ביטוי מרגע לידתם: "וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן **אַדְמוֹנִי** כֻּלּוֹ **כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר** וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ **עֵשָׂו**". מה פשרו של השם שניתן לו, וכיצד הוא מתקשר לנתונים הפיזיים החריגים שלו? האם נתונים אלה קשורים לאישיותו של עשו ולמידותיו השליליות? ואם כן, כיצד מתיישבים הדברים עם דמותו הנערצת של דוד בן-ישי, "וְהוּא **אַדְמוֹנִי** עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי", שהקב"ה שולח את שמואל הנביא, למשוח אותו למלך על ישראל? לעומת התיאור המפורט לגבי עשו, לא נזכרים כל מאפיינים גופניים אצל יעקב, למעט עדות שיעקב מעיד על עצמו בנערותו, "הֵן **עֵשָׂו** אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאָנֹכִי אִישׁ חָלָק". תינוק רגיל נולד בדרך כלל עם "חסרונות" גופניים, כשבראשו פלומה דקה של שיער, ללא שיניים בפיו, ועור גופו חלק. חסרונות אלה נִתְקַנִּים והולכים לאורך שנות ההתבגרות של הילד. אך עשו הוא בגדר תופעה יוצאת מן הכלל: "כֻּלּוֹ **כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר**", וכפי שמובא במדרש, עשו נולד מוגמר, עם שיניים ושיער, כמו "**עשוי**" להפליא, ללא כל צורך בהשלמות, דבר המצדיק את מתן השם "**עֵשָׂו**".

לשם מה מספרת לנו התורה על היותו של **עשו אַדְמוֹנִי**? אם נעקוב אחר סיפורו חייו של עשו, נגלה שזיקתו אל הצבע **הָאָדֹם** שורשית ביותר. כאשר עשו מתלהב מהנזיד שיעקב הכין, הוא פונה אליו בלשון צבעונית: "הַלְעִיטֵנִי נָא מִן **הָאָדֹם הָאָדֹם** הַזֶּה", והקשר **לאָדֹם** מתחזק עד כדי "עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ **אֱדוֹם**", דבר המלמד על מהותו של עשו. האם יש קשר בין היותו של עשו **אַדְמוֹנִי**, לעובדת היותו **שעיר**? על דרך פנימיות וחסידות, הצבע **האדום** מסמל את מידת **הדין**. ומה טיבה של מידה זו? אולי ניתן להבהיר זאת ע"י שימוש במידה ההפוכה, של "**לפנים** משורת **הדין**". כאשר מערכת המשפט, גם זו שלנו הפרטית, פועלת לפנים משורת הדין, יש מקום להתחשבות ולרחמים. רואים יותר אלוקות, ויש מעין תקוה ואמונה בכך, שלמרות שמישהו פעל שלא כשורה וחטא, הוא עתיד לתקן את דרכיו, ויש מקום לתת לו הזדמנות חדשה. מה שאין כן במידת הדין, "ייקוב **הדין** את ההר". כל מי שפשע, ייענש בכל חומר הדין, מבלי לגלות כל התחשבות במצבו ובמניעיו, אין מקום למושג '**רחמים**'. הצבע **האדום** מזכיר לנו שפיכות **דמים**, המייצגת אכזריות, או **אש** המכלה ושורפת דומם צומח וחי וכמו מסלקת אורות של חיות מהעולם. **עשו** יוצא מהרחם ממש **עשוי** גופנית, אך חסר מאוד מבחינה רוחנית. **אדמוניות** מעידה בדרך כלל, על רגשנות ורתחנות, מזג חם המכסה ומאפיל על הגיון ומחשבה. אנו יכולים לגלות זאת בגישתו קצרת הרואי של עשו, המוכן למכור את בכורתו הרוחנית בנזיד עדשים: "הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה זֶּה לִי בְּכֹרָה...וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּקָם וַיֵּלַךְ וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה".

על פי קבלה, גם **שער הראש** הוא בגדר צינורות **לדינים**. ואם נתבונן **בשערה**, מבעד לעדשה של מיקרוסקופ, נגלה **שהשערה** אכן בנויה כצינור חלול. לכן על פי קבלה, נכון גם מסיבה זו, שנשים נשואות תכסינה את **שער ראשן**. ובאשר לזכרים, נכון שלא להאריך את **שער הראש** (למעט החריג של נזיר), וגם חשוב ללכת בכיסוי ראש. ניתן אולי להסביר זאת בכך, ששלילת השלילה נותנת ערך חיובי. ובאותה מידה, **שער הראש** כשהוא מגולה, כמו בולע את אורות החסדים ומכסה עליהם. לכן הסתרתו של השיער, גורמת לאורות החסדים לשוב ולהיות גלויים. **שער הזקן** לעומת זאת, משמש כצינורות **לחסדים**, ולכן על פי קבלה וחסידות, נכון שלא לקצר את **שער הזקן**, ובוודאי שלא לגלח אותו.

קיימות זוויות ראייה שונות, מהן ניתן לערוך השוואה בין עשו ליעקב. נשתדל להתמקד במילה הראשונה, המובאת בתורה, כיוצאת מפיו של עשו - "הַלְעִיטֵנִי", משורש **ל.ע.ט**, שיש בה כדי ללמד על מהותו. על דרך פנימיות, למרות שהשורש מורכב משלוש אותיות, די בשתיים מהן כדי לרמז על כוון כללי, והאות השלישית מצביעה רק על סיווג משני. אם נצרף את שתי האותיות הראשונות של השורש למילה אחת, נקבל **לַע**, המייצג את הרצון ל**בלוע**, להכניס אל הקיבה מבעד ל**לַע**. עשו רוצה לחסוך מעצמו אפילו את "המאמץ" של להכניס את האוכל לפיו וללעוס אותו, והוא מסור כולו לבליעה. שתי אותיות אלה מהוות קידומת גם לשורשים אחרים, שמשמעותם השמעת קול, אגב הפגנת גסות רוח וזלזול קולני בכל השאר, כמו ב**לעג** על הזולת או בהוצאת **לעז**, או באכילה גרגרנית אגב השמעת קולות מה**לעַ – לעלוע** (=בליעה גסה), "וַיִּבַּז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה". אם נצרף את האות הראשונה והאות האחרונה של השורש **ל.ע.ט**, נקבל **לט** שעניינו חשיכה והסתרה, משורש **ל.ו.ט**, שכמו בא לרמז שהצד הרוחני שבעשו, מכוסה ע"י **לוט** גשמי, עיניים גשמיות. ואילו הצירוף של שתי האותיות האחרונות של השורש, **עט**, מזכירות לנו את העיט, ה**עט** על הפגרים, את ההתנפלות על הגשמי ועל הנאות החיים, הכל, מהר ועכשיו "הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת וְלָמָּה זֶּה לִי בְּכֹרָה", אין הסתכלות לטווח הארוך.

ומה קורה אצל יעקב? מעניין שדווקא בפרשתנו, ניתן למצוא את תרופת הקסם לשורש הלענה - **ל.ע.ט** - של עשו, המילה "**לְאִטִּי**" מתוך תשובתו של יעקב להצעתו של עשו, "וַאֲנִי אֶתְנַהֲלָה **לְאִטִּי** לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנָי". האות **ע'** המייצגת את הראייה הגשמית ב- **ל.ע.ט**, את ה**עור** החיצוני והעיוורון, מתחלפת לה באות **א'** המייצגת את ה**אור** וההארה הרוחנית שב-**לאט** (כותנות ה**עור** שבות להיות כותנות **אור**). אצלי אומר יעקב, אין מקום לפזיזות ולחיפזון, כי מדובר משהו רציני, ב"מְּלָאכָה אֲשֶׁר **לְפָנַי**", במשימה הקשורה **לפנימיותי**, משימה שנשמתי קיבלה על עצמה בטרם ירדה אל העולם הזה. הדבר מחייב התנהלות שקולה ומדודה, חקירה ודרישה של עצם מהותי ותפקידי בעולם, ובחירה מחדש בכוון הנכון בכל צומת, בדרך הארוכה של החיים. גם אצל יעקב יש מעין כיסוי של **בלאט** (=חרש), עשייה שקטה מתוך צניעות וענוה, ללא רעש וצלצולים מיותרים. עשו שבוי בידי עיניו, הוא מתלהב מחיצוניותם של הדברים, הצבע מדבר אליו יותר מהתוכן, "הַלְעִיטֵנִי נָא מִן **הָאָדֹם הָאָדֹם** הַזֶּה", צבע של **דם**, צבע של **אש**.

אצל יעקב הרגש סר למרותה של המחשבה והמוח שליט על הלב. יעקב התם, אך הרחוק מלהיות טיפש, מנצל את נקודות התורפה של מי שרוצה לפגוע בו, והופך אותן לנקודות יתרון לזכותו. כאשר יעקב שולח לעשו את הדורונות, הוא שולח אותם במנות, בעדרים שונים. אך גם את המנות הוא אינו שולח ברצף, אלא מצווה את שליחיו "וְרוַח תָּשִׂימוּ בֵּין עֶדֶר וּבֵין עֶדֶר", יש להקפיד על שיהוי בין עדר לעדר. הוא מכיר את עשו ויודע שכדי שעשו יגיע לסיפוק ולשובע, הוא חייב לאכול גם עם ה**עי**ניים. עשו אינו מסכם את מספרן של הבהמות בכל העדרים, כדי לעמוד על ערכה של המתנה, אלא מתרשם מה"**עוד** עדר", "והנה **עוד** עדר", "ו**עוד** עדר"**...**, והוא מתרשם ממשך הזמן הכולל בו מתמשכת ההצגה לעיניו (כולל כל החללים שבין עדר לעדר). רש"י מפרש קצר וקולע, את צעדו של יעקב "להשביע **עיניו** של אותו רשע".

ומדוע לא קפץ יעקב על המציאה, ולא נענה מייד להצעתו הנדירה של עשו להליכה בצוותא, בדרך החיים? אילולא היה יעקב אב לילדים צעירים, אולי נוטה היה לקבל את ההצעה. אך אחריותו כאב לאחד עשר ילדיו, אינה מרשה לו לסכן את שלומם מבחינה רוחנית. בתשובתו לעשו הוא אומר "כִּי הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עָלוֹת עָלָי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וָמֵתוּ כָּל הַצֹּאן". על דרך הפשט, מדובר בקצב הליכה שקשה לילדים רכים, לעגלים ולטלאים לעמוד בו. אך מצד הפנימיות, הסיכון בא מזווית אחרת לגמרי. רגשותיו, מחשבותיו, דעותיו ומידותיו של הטף, ניזונים ונבנים ממראה עיניו ומכל הדברים המתרחשים בסביבתו הקרובה. השפעתם של הדברים על הילד היא מיידית. עדיין לא התגבשו בו כל אותם המנגנונים שבאמצעותם יוכל בעתיד לסנן, לברר וללבן את הדברים. חינוך נכון והשרשת הטוב בנפשו של הילד הם פעולות איטיות שאמורות להתבצע לאורך שנים רבות, "אֶתְנַהֲלָה **לְאִטִּי** לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי", בדומה למסע רגלי, מלאכת קודש לעיצוב פנימיותו של הילד. אך כדי לסתור את מה שמצוי בתהליך של בנייה מזה כמה שנים, לא נדרש הרבה זמן, "וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד", די ביום אחד בו היתה פירצה במערכת השמירה החיסונית, די בחיידק אלים אחד שהספיק לפלוש לפני שנתגבשה המערכת החיסונית של הילד, כדי שחלילה, "וָמֵתוּ כָּל הַצֹּאן", כל הצאן קודשים. ופיקוח נפש דוחה הכל. דווקא בגלל שעשו הוא "בן בית", הוא דוד של הילדים, ולכן יקשה לבודד אותם מפני השפעתו.

גם על דוד נאמר "וְהוּא **אַדְמוֹנִי**", אך דווקא בשל כך טורח הכתוב להוסיף ולהעיד עליו, "עִם יְפֵה עֵינַיִם וְטוֹב רֹאִי", כלומר שעיניו לא היו גשמיות, "וְטוֹב רֹאִי", שראייתו הרוחנית טובה ונכונה. ומכלל הן אתה שומע לאו, מהעובדה שאין אזכור חיובי לגבי עיניו וראייתו של עשו, אתה למד על החיסרון שבהן. ולקינוח אציין משהו ששמעתי מפי המקובל הרב חיים כהן זצ"ל (המכונה "החלבן"). שמו של עשו בא לרמז גם על ראייתו הרוחנית הלקויה. אם נחלק את שמו לשתיים נקבל **ע-שו** או **עין שוא** (שעינו תרה ועוסקת כל הזמן בדברי שוא, שאין להם ערך).

דבר חסידות

מפתגמי אדמו"ר הזקן (בעל התניא) :

הלשון היא קולמוס הלב, והשיר – קולמוס הנפש. **(ספר השיחות תש"ב – אדמו"ר הריי"ץ)**

שמחה של מצוה ושיר, מבטלת את כל ה"דינים" והקיטרוגים – ברוחניות ובגשמיות. **(איגרות - קודש – אדמו"ר הצמח צדק)**

שבת שלום ומבורך

חנן חסן

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במייל או כמסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון **052-569-9691**.